ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԹ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15, 1896 ԹԻՒ 7

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երես
Ո՞ւր Գործ Հաստատելու է 49
Աշխատութիւնն Օրհնութիւն 49
Ելից Գիրքը 50
Մանկիկին Իրաւունքները 51
Ծովու Վրայ Մահ Եւ Ծովու Մէջ Թաղում 51
Ճափոնցւոց Քաղաքակրթական Հանճարը . . 52
Գէրերուն Խրատ Մը 52
Թղթակցութիւնք. —
Աղջիկներու Համար 53
Եկեղեցիներու Շուրջ 54
Հապա Դո՞ւն 54
Հանդէս Քաղաքական 55
Դրամական 56

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար կանխիկ $1^{1}/_{2}$ մեճիտիյէ, վեցամսեայն՝ $^{3}/_{4}$ մեճիտիյէ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Մեկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկան խան, Կ. պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

Ո՞ՒՐ ԳՈՐԾ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ Է

Անցեալները կրօնական ժողովի մը մէջ խորհրդակցութեան մը պահուն բաւական զօրաւոր փաստերով յայտարարուեցաւ թէ եկեղեցին որ իր տրամադրութեան տակ քիչ միջոց և մարդ ունի՝ իր զօրութիւնը թափելու է հոն ուր ամենէն աւելի օգուտ կրնայ յառաջ բերել։ Իբրև ընդհանուր սկզբունք՝ ճշմարիտ է այս։ Բայց ո՞վ պիտի որոշէ թէ որո՛նց տարուելու է Աւետարանը. մա՞րդն իր սահմանափակ դատողութեամբ թէ բուն իսկ մեր Տէրը։ Սակայն մեր Տէրոջը և իր առաքեալներուն վարդապետութեան և օրինակներուն բոլորովին հակառակ ընթացք մը կը բռնենք երբ կը պնդենք թէ մոլութիւններու տիղմին մէջ ընկղմած և անասնական վիճակի հասած մարդ մը քաշել փրկելը եկեղեցւոյն համար աւելի դժուարին և նուազ օգտակար է քան ժողովրդեան խելացի և ազդեցիկ մէկ անդամը Աստուծոյ Թագաւորութիւնը բերելը, ուստի և եկեղեցին իր բոլոր զօրութիւնը լաւագոյն դասակարգերուն վրայ թափելու է։ Արդարև մտացի և ազդեցիկ մարդը կրնայ քիչ մը աւելի պատուել և պատիւ բերել իր երէցին, բայց պատճառ չկայ կարծելու որ իր հոգին Աստուծոյ առջև աւելի յարգ կամ կարևորութիւն ունի քան մարդկութեան ամենէն ստորին խաւերէն հանուած և փրկուած հոգին։ «Այսպէս յետինները առաջին պիտի ըլլան, և առաջինները՝ յետին։» Մեր խեղճ չափերով չենք կարող չափել նորոգուած հոգիի մը ուրիշներու վրայ ունեցած ազդեցութիւնը։ Ինչ որ գիտենք՝ սա է թէ մեղաց տիղմին մէջէն հանուած անձ մը կարող է, առանց գիտուելու և ուշադրութիւն գրաւելու, աւելի ընդարձակ և արդիւնաւոր բարոյական ազդեցութիւն մը ի գործ դնել քան անոնք որ բարձր համարում կը վայելեն աշխարհի մէջ։ Մենք չենք կրնար վարագոյրէն ետին անցնիլ և չափել հոգևոր զօրութիւնները։ Եւ մինչև որ բոլորովին չմոռնանք մեր անձը և մեր անձին փառքը, կարող պիտի չըլլանք որոշել թէ ո՛ւր և որո՛նց տարուելու է Աւետարանը. քանզի ա՛յն ատեն միայն կարելի է ընել Աստուծոյ կամքը և երթալ ուր որ կ'առաջնորդէ Քրիստոս, առանց դրամի, կեանքի, դժուարութեան և տնտեսական ուրիշ հաշիւներ ի նկատ առնելու։ Ճշմարտութիւնը սա է որ Քրիստոնէութիւնը բարձր և խոնարհ, հարուստ և աղքատ դասակարգ և ցեղի և ազգայնութեան խտիր չճանչնար։ Երբ գործ ընող կամ ընել ուզող եկեղեցին ըմբռնէ զայս, այն ատեն չծագիր խնդիր թէ ո՛ւր պէտք է գործ հաստատել։ Անտարակոյս հիմա պէտք ունինք քանի մը Եղիաներու որ Աստուծոյ ճշմարտութիւնն աներկիւղ դնեն հարուստներուն և զօրեղներուն առջև, նաև քանի մը Պօղոս առաքեալներու՝ որ արդի Աթենացիներու իմացական հպարտութիւնը խայտառակեն։ Սակայն Տէրոջը գաղափարական աշակերտին ամենէն աւելի մօտ կու գայ այն մարդը, զոր Աստուած կը պատուէ փափաք և պատեհութիւն ընծայելով անոր՝ իր կեանքը և գործը նուիրել անոնց որ զրկուած, մերժուած և արհամարհուած են աշխարհիս մէջ։

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը բարեկամ մը սապէս սահմանեց երջանկութիւնը. «Ճիշդ պէտք եղածին չափ գործ ունենալ է այն։» Այս սահմանը խորին իմաստութեամբ տրուած է։ Քանակութեամբ կամ յատկութեամբ չափազանց աշխատութիւնը կը ջլատէ մարդը, կը սպառէ անոր ուժերը։ Աշխատութեան չափազանց քիչութիւնը առիթ կու տայ միտքի և մարմնի կարողութիւններուն թուլնալուն և տկարանալուն։ Սակայն հանդստեան և պարապուրդի իրաւամբ ձեռք բերուած շրջաններէն դուրս առողջութեամբ և յարատևութեամբ աշխատիլը օրհնութիւն է։

Աշխատութիւնը կը նպաստէ յաջողութեան։ Կը զարգացնէ մեր կարողութիւնները, կ'ընդարձակէ մեր փորձառութեան և ծանօթութեան սահմանը, կը շահադրգռէ մեզ մարդկային ազգին նիւթական մեծ 'յառաջդիմութեան և մեզմէ յոյժ շատերուն ապրուստի միջոց կը հայթայթէ։ Հարուստ ծնողաց զաւակներն անգամ, որպէս զի զերծ մնան մտաւորական և բարոյական վատթարացումի վտանգէ, անհրաժեշտ պէտք կը զգան կանոնաւոր գործի մը պարապելու, մինչև իսկ եթէ դրամական տեսակէտով շահաբեր չըլլայ այն։

Ասկէ կը տեսնուի թէ աշխատութիւնը, իբրև նկարագիր զօրացնելու և ազնուացնելու միջոց, շատ կարևոր է։ Ոչ մէկն այնչափ խղճալի մարդ է որչափ ծոյլ հարուստը։ Ան կը կրէ շատ և սաստիկ փորձութիւններ, որոնք երբեք չեն հասնիր զբաղեալներուն։ Ցաւով գիտէ և կը զգայ թէ ինք անօգուտ մարդ է և բոլորովին անպտուղ, երբ չհաշուելին անշուշտ իր չար գործերը։ Աշխատութիւնը կը վարժեցնէ մարդն իր ուշադրութիւնը նպատակի մը վրայ կեդրոնացնելու։ Կ'աւելցնէ անոր գործունէութիւնը, կը բեղմնաւորէ անոր տնօրինութիւնները և ընդ-

համրապէս կ'ազնուացնէ և կը կատարելագործէ անոր նկարագիրը։ Մարդուն մէջ յառաջ կը բերէ նաև անշահախնդիր ոգի և կարեկցութիւն։ Գործակցութեան այնչափ ասպարէզ կը բանայ որ կ'արգելէ առանձնակեցութիւնը և կը զարգացնէ փոխադարձ օգնութեան ոգին։

Անցած է այն ժամանակը երբ աշխատութիւնն ստորին և ծառայի յատուկ կը համարուէր։ Հիմա առ հասարակ կ'ընդունուի թէ էապէս և իսկապէս պատուաւոր և պատուաբեր է այն։ Աշխարհ նաև սկսած է սորվիլ թէ ամէն գործ կամ աշխատութիւն ազնիւ է և պատուական։ Ձեռքի աշխատութեամբ պարապող մարդոց շատերուն դժուար է ըմբռնել սա ճշմարտութիւնը թէ ուղեղի աշխատութիւնն ալ գէթ ձեռքի աշխատութեան չափ ծանր և կարևոր է։ Այս դեռ լիովին հասկցուած չէ։ Սակայն իր մասին ուղիղ ըմբռնում մը սկսած է ընդհանրանալ։

Աշխատութիւնը մին է լաւագոյն պարգևներէն զորս Աստուած շնորհած է մարդոց, մին այն պարգևներէն՝ որոնց համար մարդիկ ամենէն աւելի երախտագէտ ըլլալու են Աստուծոյ։ Ուստի ամէն տարի Աշխատութեան Օրը (տօն աշխատաւորաց) մեզի յիշեցնելու է աստուածային սէրը և հոգածութիւնը և տօնելու է ճշմարիտ երկիւղածութեամբ։ Աշխատութեան պատեհութիւնը ողջունող և բոլոր կարողութեամբ զայն յօգուտ գործածող անձի՛նք միայն ճշմարտապէս կ'ըմբռնեն թէ Աստուած ո՛րչափ բարի է իր զաւակներուն։

ԵԼԻՑ ԳԻՐՔԸ

[Խմբագրական]

8.

Եղիմէ մինչեւ Սինա Իսրայելացիք վեց տեղ իջեւան ըրին (Թու. ԼԳ. 10–15), բայց ենթադրելու չենք թէ այդ ուղեւորութիւնը վեց յաջորդական օրերու մէջ տեղի ունեցաւ։ ԺԶ. 1 եւ ԺԹ. 1 համարներն իրարու հետ բաղդատելով կը հասկցուի թէ ժողովուրդն առնուազն տասնեւհինգ օրէն կրցաւ ուղեւորութեան վերջին չորս իջեւաններն ընել։ Կարծիքները կը տարբերին երկու ճամբաներու նկատմամբ, որոնց երկուքէն ալ Մովսէս կրնայ, կ'ըսուի, ժողովուրդը տարած ըլլալ Վատի Ղըրընտէլէ Սբ. Լեռան առջեւի դաշտը։ Այդ ճամբաներէն մին չոր գետերու հետեւելով չիտակ կ'երթայ դէպ ի կեդրոնը լեռներու այն շղթային որուն մէկ մասն է Սինա։ Միւսը դէպ աջ կը ծռի եւ Ծովուն կը հետեւի աւելի դէպ հարաւ մինչեւ կէտ մը, ուրկէ կարելի էր Սինա երթալ չորս իջեւան ընելով։ Առ հասարակ կը կարծուի թէ այս ճամբան ընտրեց Մովսէս։ Այս տեսութեան համաձայն՝ Սին անապատը էլ Մարղայի նեղ դաշտն է որ քանի մը մղոն դէպ հարաւ կը տարածուի ծովեզրին երկայնութեամբ։ Իսրայելացիք հոդ հասան իրենց «Եգիպտոսի երկրէն ելլելուն երկրորդ ամսուն տասնուհինգերորդ օրը։» Եւ եթէ, ինչպէս բնական է կարծել, այս կը նշանակէ ապրիլին սկսող նուիրական նոր տարւոյն երկրորդ ամիսը, ամիս մը միայն անցած կ'ըլլայ յետ Զատկին եւ ուստի սխալ կ'ըլլայ Կիքէի սա կարծիքը, զոր մեր նախորդ յօդուածին մէջ յայտնեցինք, թէ գոնէ տասը շաբաթ սուգ պահուեցաւ եւ այնուհետեւ Փարաւոն ձեռնարկեց Իսրայելացւոց ետեւէն իյնալու։ Սակայն պէտք է խոստովանիլ թէ, Զատկէ տօնէն ետեւ պատահած դէպքերը նկատելով, մէկ ամիսը քիչ կը թուի։

Չորս դէպք կը յիշուի թէ պատահած է մինչեւ որ Եղիմէ Սինա չուեցին Իսրայելացիք։ Ուտեստի պաշարը զոր ժողովուրդն իր հետ առած էր՝ սպառեցաւ երբ Սին անապատն հասան։ Ուստի «Մովսէսին ու Ահարոնին դէմ տրտունջ ըրին։» Անազնիւ ոգի մը ցուցին ցանկալով Եգիպտոսի «միսի կաթսաներուն» որոնց քովը նստած «կուշտ հաց» կ'ուտէին (ԺԶ. 3)։ Սակայն ոչ մէկ ժողովուրդ կարող է անմիջապէս բարձրանալ այնպիսի ստրկութենէ մը, որպիսի էր Իսրայելացւոցը, եւ հասնիլ նկարագրի այն ազնուութեան՝ որ հոգեւոր բարիքը անցաւորէն նախադաս կը համարի եւ պատրաստ է ամէն նեղութիւն կրել զԱստուած պաշտելու ազատութեան համար։ Իրենց յիմարութիւնը սա էր որ կարծեցին թէ Աստուած ամպի սիւնով կը տանէր զիրենք անապատը որպէս զի հոն մեռնէին։ Փոխանակ տրտնջալու՝ խնդրելու էին հաւատքով որ Նա իրենց պէտքերը լեցնէր։ Այս էր սակայն նոր տեսակ հրաշք մը, եւ իրենց միտքէն երբեք չանցաւ այսպիսի բանի մը սպասել։ Այսու ամենայնիւ Աստուած, հակառակ իրենց թերահաւատութեան, երկու տեսակ ուտելիք տուաւ անոնց։ Առաջինն էր լորամարգի։ Այս թռչուններն ստէպ մեծ երամներով կ'անցնին գարնան վերջերը՝ Ափրիկէի կեդրոնէն գալով։ Առ հասարակ երեկոյին եւ գետնին երեսէն կը թռչին այնպէս որ դիւրաւ կը սպաննուին փայտով կամ կը բռնուին թակարդով։ Եգիպտական յիշատակարաններու վրայ քանդակուած կան թակարդով լորամարգիներ բռնելու տեսարաններ։ Ըստ երեւութին լորամարգիներն անապատին մէջ շարունակ չէին տրուեր Իսրայելացիներուն, այլ երբեմն երբեմն միայն իբրեւ պերճանք։ Անոնց ամէնօրեայ ուտելիքը, որ անպակաս եղաւ 40 տարի, մանանայ, երկնից հաց, էր։ Ժողովուրդը տուաւ անոր այդ անունը, տեսնելով որ կը նմանէր սինայական թերակղզւոյն բնական մանանային։ Ասիկա հիւթ մ'է որ մոչայ ծառին փափուկ ոստերէն կը ծորէ գարնան երբ ոստերը կը ծակծկուին միջատներէն։ Պէտէվինները տակաւին կը յիշեն զայս իբրեւ երկինքէն անձրեւած բան մը։ Աստուածաշունչին մէջ յիշուած մանանային նման «գինձի սերմի պէս» է, մեղրի համ ունի եւ արեւին տաքութենէն կը հալի։ Սակայն Իսրայելի ուտելիքը այս բնական մանանան չէր։ Այս կը տեւէ մայիսի կէսէն մինչեւ յուլիսի վերջը միայն եւ նպաստաւոր տարուան մը մէջ ամբողջ թերակղզիէն ժողովուած ամբողջ քանակութիւնը 200էն 250 քաշի միայն կը հասնի։ Ասկէ զատ, երկնային մանանան կ'եփուէր եւ հաց կը շինուէր. բնական մանանան չեփուիր։ Հետեւապէս ընդունելու ենք թէ այս կերակուրը ամբողջովին հրաշքով տրուեցաւ։ Ունէր նաեւ գերբնական ուրիշ հանգամանքներ։ Ընտանիք մը ո՛րչափ քիչ եւ ո՛րչափ շատ ժողվէր ալ, չափելու ատեն ընտանիքին իւրաքանչիւր մարդուն համար ճիշդ օմէր մը մանանայ կը գտնուէր։ Ան որ ագահ էր եւ կ'ուզէր մեծագոյն բաժին մը ունենալ՝ կը յանդիմանուէր այս կերպով, ինչպէս կը յանդիմանուէին նաեւ անոնք որ աստուածային պատուէրին մտիկ չընելով կը ջանային երկրորդ օրուան պահել մանանան։ Բայց այս ուտելիքը գերբնական ուրիշ յատկութիւն մը եւս ունէր. շաբաթ օրեր երբեք չէր գտնուեր, եւ վեցերորդ օրը ժողվուածը, ուրիշ օրերու ժողվուածին աննման, միւս օրուան պահուելով չէր հոտեր։ Եօթներորդ օրեայ Շաբաթի առաջին ակնարկութիւնն է այս որ եղաւ անոր հաստատուելէն ետքը (Ծն. Բ. 2)։ Մաք Կրէկըր կ'ըսէ թէ ակնարկութեան եղանակը կը թուի հասկցնել թէ Իսրայելացիք տեղեակ էին աստուածային նախնական սահմանադրութեան, բայց Շաբաթը պահելու հետք մը չկայ նահապետներուն պատմութեան մէջ։

Յիշուած երկրորդ դէպքն է ժայռէն ջուր հանելը։ Իսրայելացիք ծարաւէ նեղուելով դարձեալ տրտունջ ըրին։ Այս անգամ աւելի զայրացան եւ անհաւատարմութիւն ցուցին։ Մովսէս անոնց ձեռքէն նեղութիւն կրելու վտանգի մէջ էր (ԺԷ. 4), ուստի «Տէրոջը աղաղակեց» եւ պատուէր ընդունեց ժողովուրդին առջեւէն անցնելու եւ ժայռի մը քով երթալով անոր զարնելու նոյն այն գաւազանով, որով Եգիպտոսի ջուրերը արեան փոխուած էին։ Խոշոր, լերկ ժայռ մը կայ զոր Արաբացիները տակաւին կը ցուցնեն իբրեւ այն ուրկէ բխեցաւ ջուրը։ Կը գտնուի Ռափիդիմի դաշտին ճիշդ բերանը եւ Էտէրսհայմ ուղիղ կը համարի աւանդութիւնը եւ կ'ըսէ թէ «տարակոյս չկայ որ այդ ժայռին քովէն անցան եւ ամենայն հաւանականութեամբ անոր շուքին տակ կանգ առին։» Աւանդութիւն մը կայ թէ այդ ժայռէն ջուրի վտակ մը գնաց Իսրայելացւոց ետեւէն անապատին մէջ բոլոր իրենց թափառումներուն ատեն, բայց բոլորովին անհիմն է։ Ծագում առած է Ա. Կոր. Ժ. 4 համարին վերաբերեալ թիւրիմացութենէ մը։ Այս տեսակ երկրորդ հրաշքի մը (Թու. Ի.) առթիւ էր որ Մովսէս եւ Ահարոն մեղք գործեցին։

Ռափիդիմ նոյն կը համարուի Վատի Ֆայրանի հետ, որուն նկատմամբ Էտէրսհայմ կ'ըսէ, «Կարելի չէ աւելի գեղեցիկ տեղ մը կամ աւելի վսեմ տեսարան մը երեւակայել։» Հոս էր որ պատահեցաւ յիշուած երրորդ դէպքը, Իսրայելի առաջին պատերազմը։ Այս պատերազմը եղաւ Ամաղեկացւոց դէմ, որոնք Աբրահամէ սերեցան Իսահակի Եսաւ որդւով (Ծն. ԼԶ. 12)։ Կը թուի թէ ասոնք այդ կողմերը գրաւած էին եւ նախանձեցան երբ տեսան թէ Իսրայելի ահագին բանակը կը տարածուէր Վատի Ֆայրանի՝ իրենց սիրելի բանակատեղիին՝ վրայ։ Նախ յարձակեցան յառաջացող բանակին յետակողման տկար եւ ցիր եւ ցան մասերուն վրայ։ Պատերազմն ամբողջ օրը տեւեց եւ յիշատակելի է երկու պատճառով։ Նախ, ծանօթացուց եւ նշանաւոր ըրաւ զՕսէս, Եփրեմի ցեղէն իշխան մը, դեռ 47 տարեկան, որ յետոյ Յեսու կոչուեցաւ։ Որպէս զի բոլոր բանակը շփոթութեան մէջ չիյնար, Մովսէս ընտրեց պատերազմիկներու խումբ մը եւ անոնց գլուխն անցուց զՅեսու։ Երկրորդ, այս պատերազմը աղօթքի զօրութեան նշանաւոր օրինակ մը ընծայեց։ Մովսէս կեցաւ ճակատամարտի դաշտին վրայ նայող ապառաժուտ բլուրի մը գագաթը եւ Աստուծոյ աղաչանք մատուցանելու ի նշան վեր բռնեց իր գաւազանը եւ այս բարեխօսութիւնը տեւեց ճակատամարտին բոլոր ժամանակը։ Այս շատ յոգնեցուցիչ բան էր ծերունի առաջնորդին համար, բայց երբ իր ձեռքերը յոգնէին, իր Ահարոն եղբայրը եւ խորանին ապագայ ճարտարապետ Բեսելիէլի մեծհայրը Ովր վեր կը բռնէին զանոնք։ Եւ որովհետեւ աղօթքը շարունակուեցաւ, յաղթութիւնն Իսրայելացիք շահեցան։ Այսպիսի ահարկու թշնամիի մը դէմ շահուած այս յաղթութիւնը շատ մեծ կարեւորութիւն ունեցած ըլլալու է Իսրայելացւոց վստահութիւն ներշնչելու համար թէ իրենք կարող են մեծ բաներ ընել Աստուծոյ օրհնութեամբ։ Ամաղէկ, առանց պատճառի այսպէս Իսրայելի վրայ յարձակելուն համար, Աստուծոյ մշտատեւ տհաճութեան ենթարկուեցաւ (Ժէ. 16) եւ իր դէմ տրուած դատավճիռը մասամբ գործադրուեցաւ Սաւուղի եւ Դաւթի օրով եւ ամբողջովին՝ Եզեկիայի օրով (Ա. Մնաց. Դ. 43)։

Յիշուած միւս դէպքն աւելի հաճելի հանգամանք ունի։ Մովսէսի աներոջ Յոթորի տեղը հեռի չէր Նուիրական լեռնէն։ Առաւ նա Մովսէսի կինը եւ երկու տղաքը, որոնցմէ Մովսէս բաժնուած էր ամիսներէ ի վեր, եւ անոր բերաւ։ Մովսէս զանոնք տեսնելով մեծ ուրախութիւն զգացած ըլլալու է։ Յարգելի Մադիամացին, լսելով պատմութիւնն այն բոլոր դէպքերուն որ պատահած էին յորմէհետէ բաժնուած էր Մովսէսէ, հաստատուեցաւ, եթէ առաջ վարանած էր, սա համոզման մէջ թէ Եհովան է ճշմարիտ Աստուածը եւ ուստի «ողջակէզ ու զոհեր բերաւ Աստուծոյ։» Յոթորի սերունդին եւ Եբրայեցւոց միջեւ բարեկամութիւնը տեւեց իրենց ամբողջ պատմութեան միջոցին։ Յոթորի այցելութիւնն ուրիշ կերպով ալ օգտակար եղաւ։ Փորձառութեան եւ ողջ դատողութեան տէր մարդ էր Յոթոր։ Տեսաւ թէ Մովսէս, անձամբ կարգադրելով ժողովուրդին բոլոր դատերը, կը ստանձնէր այնչափ ծանր գործ մը որուն ոչ մէկ անհատի զօրութիւն կարող էր տոկալ։ Իր խորհրդով կազմուեցաւ փոքր դատաւորներու ամբողջ դասակարգ մը, որոնք միա՛յն դժուարին խնդիրները կը ներկայացնէին Մովսէսի։ Յոթոր այս բարեկարգութիւնն ի գլուխ հանելէ ետեւ իր տեղը վերադարձաւ։

ՄԱՆԿԻԿԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Մանկիկն իրաւունք ունի «աղնուազարմ» ըլլալու։ Իրաւունք ունի առողջ արիւն եւ յստակ ուղեղ ժառանգելու, ոչ թէ զեղծ կեանքով, թմրեցուցիչ դեղերու եւ ոգելից ըմպելիներու գործածութեամբ վատած եւ ընդարմացած արիւն եւ ուղեղ ժառանգելու։ Իրաւունք ունի երջանիկ եւ առողջ, ոչ թէ չափազանց աշխատութեամբ վատած, մայր մը ունենալու։ Իրաւունք ունի հոգածութեանդ եւ մտածմանդ առաջին առարկան ըլլալու։ Նախ մանկիկը եւ ապա քուանձդ։ Իրաւունք ունի սիրուն եւ մաքուր պահուելու, որպէս զի զզուանք չազդէ իր չուրջ եղողներուն։ Իրաւունք ունի իր կարճ կեանքին ամէն մէկ օրուան մէջ մայրական հսկողութիւն վայելելու, ոչ թէ վարձուած առ հասարակ տգէտ մանկատածներու բարի կամեցողութեան եւ գթութեան ձգուելու։

Իրաւունք ունի ամենէն խորին սէրդ եւ ամենէն ջերմ համակրանքդ վայելելու, որպէս զի իր աճման եւ զարգացման միջոցին կարենաս մեծ չափով մը մասնակցիլ անոր ուրախութիւններուն եւ տրտմութիւններուն։ Իրաւունք ունի իմաստուն կարգապահութեան, վասն զի, եթէ իր մանկութեան եւ տղայութեան ատեն կարգապահութեան չվարժուի եւ իր ձգտումներուն մէջ չզսպուի, իր ապագան կրնայ վտանգուիլ այնպիսի թերութիւններու պատճառաւ զորս մայրն ուղղած ըլլալու էր։ Իրաւունք ունի աղէկ եւ ընդհանուր կրթութիւն մը ստանալու որպէս զի իրեն կարելի ըլլայ կեանքի լաւագոյն բարիքներուն համն ամբողջովին առնել։ Իրաւունք ունի որ մշակուի իր այս կամ այն մասնաւոր ձիրքը կամ տաղանդը որով օժտուած է ինքն։

ԾՈՎՈՒ ՎՐԱՅ ՄԱՀ ԵՒ ԾՈՎՈՒ ՄԷՋ ԹԱՂՈՒՄ

Ծովուն վրայ ցուրտ եւ տխուր օր մըն էր, կ'ըսէ ուղեւոր մը, մեր ընտիր նաւը կուրծքը ալիքներուն տուած յառաջ կը սուրար Քէյփ Հորնէն անդին դէպ արեւմուտք։ Առագաստները ամփոփուած էին բաց ի հայեկի առագաստէն (շօփէյէ), եռանկիւնի առագաստէն եւ առաջակողման առագաստէն։ Նաւուղիղը տախտակամածին վրայ իր գործը կը կատարէր այն անհաճոյ թացութեան մէջ իր մոմազօծ դեղին երկայն վերարկուով մինչեւ աչքերը ծածկուած, նաւաստիի կօշիկները ոտքը եւ գլխարկը գլուխը։ Նաւազները որոց աշխատութեանը պէտք կար, չփոթած եւ իբար անցած էին հարթակայմին (պապաֆինկօ) ներքեւը եւ այլ եւ այլ խորշերու մէջ, կամ զոյգ զոյգ վեր վար կը քալէին տախտակամածին վրայ տխուր եւ յամառ արհամարհութեամբ հովին եւ եղանակին դէմ։ Աւելի քան երկու ամսէ ի վեր ծովուն վրայ կը գտնուէինք. եւ թէպէտ նաւուն մէջ պիտանացու եւ անհրաժեշտ ամէն բան առատութեամբ կը գտնուէր, եւ սակայն ամէն մարդ արդէն ձանձրացած էր ծովային ճամբորդութենէն։ Եւ այնպիսի մէկը որ սովորած է նաւաստիներու խումբի մը ուրախսիրտ զուարթութեան, պիտի դիտէր որ այդ օրը անոնք անսովոր լրջութիւն եւ հանդարտութիւն կը ցուցնէին։ Տախտակամածին վրայ գտնուող նաւուղիղին հրամանները ցած ձայնով կը տրուէին եւ գրեթէ լռութեամբ կը կատարուէին։ Երբեմն երբեմն զաղտագողի նայուածք մը կը ձգուէր հիւանդի սենեակին կողմը, եւ անոր մօտէն անցնողները իրենց ոտքի մատերուն վրայ կոխելով կը քալէին եւ շշունջով կը խօսէին իրարու հետ։ Հիւանդի սենեակին մէջ Ճէյքըպ Ճօնս, թնդանօթաձիգ պաշտօնէին օգնականը, մահամերձ պառկած էր։ Թագաւորներու իշխանութենէ աւելի հզօր իշխանութիւն մը կը տիրէր նաւուն մէջ. մահուան հրեշտակին թեւերուն շուքը կը մթացընէր այն մութ օրը, եւ այն լայնածաւալ սոսկալի ջուրերէն աւելի արհաւիրք կ'ազդէր։ Մենք ամէնքս ալ գիտէինք թէ Ճէյքըպ Ճօնս շուտով պիտի մեռնէր։ Ալեւոր ծերունի վիրաբոյժը ըրած էր ամէն ինչ որ կրնար ընել տալ իր գիտութիւնը եւ հանճարը, բայց ի զուր։ Մահամերձ անձը շատ ժամանակէ հետէ ինքզինք Քրիստոսի նուիրած էր, եւ հիմա որ իր վախճանը մօտալուտ էր, իր ձեռքը աներկեւան վստահութեամբ դրած էր Փրկութեան Առաջնորդին ձեռքին մէջ եւ հանդարտութեամբ կը սպասէր վերջին հրաւէրին։

Ճէյքըպ Ճօնս պատուական ծերունի մըն էր ամենուն սիրելի։ Կատարեալ նաւաստի, կարող եւ յօժար ամէն ժամանակ իր պարտականութիւնը կատարելու, հանդարտաբարոյ, համեստ, եւ թէ՛ ծովու թէ՛ ցամաքի վրայ մահը աչքն առնող անվեհեր անձ մը։ Ամէն կարօտեալի համար ունէր ազնիւ խօսք մը, օգնող ձեռք մը եւ բաց քսակ մը։ Եւ մինչ կը պառկէր մահուան անկողնին վրայ, նաւուն մէջ գտնուողները ամէնքն ալ սիրայօժար իրենց ձեռքէն եկած ծառայութիւնը կ'ընէին անոր, ծառայութիւն՝ զոր դուն ուրեք ըրած էին նաւուն մէջ գտնուող որ եւ իցէ ուրիշ մէկու մը։

Կեանքին ճրագը պայծառ շարունակեց վառիլ մինչեւ որ գրեթէ մարեցաւ, եւ երբ վիրաբոյժին հսկող աչքը տեսաւ թէ մօտ է վախճանը, մահամերձ նաւաստիին քով ծնկան վրայ եկաւ, եւ ջերմեռանդ աղօթքով մը խնդրեց երկնաւոր Հօրմէն որ ընկերանայ իրեն ապաւինող ծառային հետ անոր՝ մահուան մութ ջուրերուն մէջէն անցած ատենը, եւ ի վերջոյ ընդունի զանիկա կատարեալ խաղաղութեան այն նաւահանգիստը ուր փոթորիկներ երբեք չկան, եւ ուր կեանքին ալիքները յաւիտեան հանդարտած են։

Մահամերձին շրթունքները ժամանակ մը հետեւեցան աղօթողին խօսքերուն եւ յետոյ դադրեցան, եւ երբ վիրաբոյժը ելաւ իր ծունկերուն վրայէն, ահա իր քով լուսաւոր դէմք մը, բայց ոչ այս աշխարհի համար։ Ճէյքըպ Ճօնս արդարեւ կը գտնուէր այն փառաւոր նաւահանգիստը ուր կը յուսար խարիսխ նետել երբ վերջանար իր այս երկրի ճամբորդութիւնը։

Հոգածու եւ սիրալիր ձեռքերով պատրաստուեցաւ մարմինը թաղման համար։ Ամփոփուեցաւ առագաստի մեծ կտաւի մը մէջ, խոշոր ռումբ մը կարուեցաւ ոտքերուն կողմը։ Յետոյ մարմինը նաւուն յետակողմեան տախտակամածը տարուեցաւ, դրուեցաւ բարձրաւանդակի մը վրայ, ծածկուեցաւ մեծ դրօշով մը եւ քովը պահապան մը դրուեցաւ։ Իր սիրած եւ ծառայած հայրենիքին դրօշակը կայմին կէսէն կախուեցաւ, թէպէտ մինակ էինք անդունդին վրայ։

Ծիչդ արեւմուտէն առաջ փողերուն սուր ձայները նաւէն արձագանգ կու տային որուն յաջորդեց խռպոտ աղաղակ մը թէ, «Ամէն մարդ նաւուն ետեւն երթայ եւ թաղեն ննջեցեալը։»

Նաւազները իրենց պահեստի հանդերձները եւ սպաները իրենց համազգեստները հագած, խռնուեցան նաւուն յետակողմեան տախտակամածին վրայ։ Նաւապետը յառաջ քալեց, եւ մահուան այն վսեմ տեսարանին առջեւ պերճախօս դամբանական մը խօսեցաւ եւ դրուատեց վախճանեալ նաւաստիին բարեմասնութիւնները։ Այնուհետեւ բացաւ Եպիսկոպոսականաց Աղօթագիրքը եւ անկէ կարդաց ննջեցելոց յատուկ գեղեցիկ ընթերցուածները։ Այնուհետեւ մարմինը մեղմով ծով իջուցուեցաւ եւ անմիջապէս ջուրին մէջ աներեւոյթ եղաւ։ Յետոյ հրաման տրուեցաւ որ ամէն նաւազ նորէն իր գործին սկսի։ Եւ մենք թողուցինք զնա նաւաստիներու այն գերեզմանին մէջ, մինչեւ որ փողը հնչուի եւ ծովը եւ առանձին, ամայի տեղերը տան իրենց մեռելները։ Հովերը անոր հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարեն եւ ալիքները՝ օրօրը պիտի ըսեն։

Այդ անբնակ ջուրերուն մէջ կեանքի մի միայն նշանն են ծովու ճայը (մարթին քուշու) եւ «ալպաթրոս» կոչուած ծովային թռչունը. բայց վերջին օրը պիտի չմոռցուի նա ։

Նաւուն քարտուղարը տոմարին մէջ անոր անունին դէմ արձանագրեց «Արձակեալ մահուամբ ։» Իսկ գանձապետը յանձն առաւ անոր անձնական գոյքերը տուն, հեռուն գտնուող ընտանիքին, ղրկել ։

Քանի մը օրէն նաւուն մէջ Ճէյքըպ Ճոնսի բոլոր յիշատակութիւնը դադրեցաւ, բայց անոր օրինակին յիշատակը միշտ օրհնեալ պիտի ըլլայ անոնց համար՝ որոնք առնչութիւն ունեցած են անոր հետ ։ Հազուագիւտ անձ մըն էր նա, քրիստոնեայ նաւաստի մը նաւատորմին մէջ, բայց չքնաղագիւտ գոհար մը. աւելի թանկագին էր իրեն նմաններ շատ քիչ գտնուելուն համար ։

ՃԱՓՈՆՑԻՈՑ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՆՃԱՐԸ

(Փըսլէ+ Օֆէնէր)

Ճափոն առանց նաւ մը կամ ճակատամարտ մը կորսնցնելու Չինաստանի զօրութիւնը ջլատեց, Նոր Քորէա մը ստեղծեց, իր երկիրն ընդարձակեց եւ Արեւելքի ամբողջ քաղաքական երեսը փոխեց ։ Այս բանը որչափ որ հիանալի երեւցած է քաղաքական տեսակէտով, շատ մը աւելի հիանալի երեւցած է հոգեբանական տեսակէտով, վասն զի կը ներկայացնէ արդիւնք կարողութիւններու ամբաւ գործողութեան մը, կարողութիւններու՝ որք օտար ազգերէ երբեք չէին կարծուեր թէ գոյութիւն ունէին Ճափոնի ժողովրդին մէջ, եւ շատ բարձր կարգի կարողութիւններու ։ Հոգեբանը գիտէ թէ 30 տարուան մէջ արեւմտեան քաղաքակրթութեան որդեգրութիւն կոչուած բանը չկրնար նշանակել յաւելուած ճափոնական կարողութեանց վրայ զորս իբր թէ առաջ չունէր ։ Գիտէ թէ չկրնար նշանակել որ եւ է յանկարծական փոփոխութիւն ազգին մտային կամ բարոյական նկարագրին մէջ ։ Այսպիսի փոփոխութիւններ տեղի չեն կրնար ունենալ մէկ սերունդի մէջ ։ Փոխանցուող քաղաքակրթութիւնը շատ մը աւելի յամր կը գործէ. մինչեւ անգամ հարիւրաւոր տարիներ կ'ուզէ միայն հոգեբանական արդիւնքներ յառաջ բերելու համար ։

Արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը որդեգրելու գործը շատ դիւրին բան չէր ինչպէս երեւակայած են հարեւանցի խորհողներ ։ Բացայայտ եւ ակներեւ է թէ միտքը յարմարցնելու գործողութիւնը որ բաւական դժուարութիւնով կը կատարուի, եւ որուն վրայ արժան է ուրոյն խօսիլ, աղէկ արդիւնքներ յառաջ բերած է՝ միայն այնպիսի բաներու մէջ, որոց մասին յիշեալ ժողովուրդը միշտ մասնաւոր տեսակ կարողութիւններ ցոյց տուած էր ։ Զոր օրինակ արեւմտեան ճարտարագործութեան գիւտերու կիրառութիւնը սքանչելի կերպով կը յարմարի Ճափոնցիին ձեռքերուն, եւ գերազանց արդիւնքներ յառաջ բերած է այն արհեստներուն մէջ յորս այդ ազգը ճարտարութիւն եւ հանճար կը ցուցնէ դարերէ հետէ ։ Այլափոխութիւն տեղի ունեցած չէ. հին կարողութիւններուն նոր եւ աւելի ընդարձակ ուղղութեան մէջ դրուելէն աւելի ուրիշ բան եղած չէ ։ Նոյն բանը կը տեսնուի գիտական արհեստներուն մէջ ։ Գիտութեան զանազան ճիւղերուն — որպիսի են՝ բժշկականութիւնը, վիրաբուժութիւնը (աշխարհիս մէջ Ճափոնցիէն աւելի աղէկ վիրաբոյժ չկայ), քիմիաբանութիւնը, մանրադիտակի կիրառութիւնը — Ճափոնցւոց հանճարը մասնաւոր յարմարութիւն ունի ։ Եւ բոլոր ասոնց մէջ Ճափոնցին կատարած է այնպիսի գործեր որոնք հռչակ հանած են համայն աշխարհ ։ Պատերազմի եւ քաղաքագիտութեան մէջ զարմանալի կարողութիւն ցուցած է ։ Բայց Ճափոնցիք իրենց բոլոր պատմութեան մէջ նշանաւոր հանդիսացած են մեծ պատերազմական եւ քաղաքագիտական կարողութեան կողմանէ ։ Այսու ամենայնիւ ազգային հանճարի օտար եղող բաներու մէջ նշանաւոր եղած չեն ։ Օրինակի համար, արեւմտեան երաժշտութեան, արեւմտեան գեղարուեստներու, արեւմտեան գրականութեան ուսմանց մէջ կարծես թէ ժամանակի պարապ վատնում կ'ընեն ։ Այս բաները մեր զգացումներուն վրայ մեծ ներգործութիւն կ'ընեն, բայց ոչ Ճափոնցիներուն զգացումներուն վրայ ։ Ճաշակ կը պակսի անոնց ։

Ճափոնի երկիրը կը մնայ այնպէս ինչպէս էր առաջ. երեսը հազիւ քիչ մը փոփոխութիւն կրած է բոլոր ուրիշ փոփոխումներուն մէջ ։ Կրնաք 200 մղոն ճամբորդել երկրին ներսերը, առանց նոր քաղաքակրթութեան մեծ նշաններ տեսնելու ։

Ընդհանուր խօսելով, մենք կը շինենք տեւողութեան համար, Ճափոնցիք՝ կարճատեւութեան համար ։ Ճափոնի մէջ հասարակօրէն գործածուելու քիչ բաներ տեւողութեան համար կը շինուին ։ Յարդէ մուճակներ կը շինուին, որոնք շուտ կը մաշին եւ նորէն կը շինուին ճամբորդութեան ամէն մէկ իջեւանի մէջ ։ Հանդերձները որ կը բաղկանան քանի մը պարզ կտաւներու հարեւանցի կերպով իրար կարուելէն, լուացուելու համար նորէն կը քակուին ։ Պանդոկներուն մէջ ամէն մէկ նոր հիւրի համար փայտի երկու դաւազանիկներ յատուկ կը պատրաստուին իբրեւ պատառաքաղ ։ Թեթեւ շօճի կոչուած շրջանակները որ թէ՛ պատուհաններու թէ՛ պատերու համար կը գործածուին, տարին երկու անգամ նորէն կը պատրաստուին, փսիաթները կը նորոգուին ամէն աշուն ։ Ասոնք ամէնը անոնց հանապազօրեայ կեանքին անթիւ անհամար մանր բաներուն քանի մը օրինակներն են միայն, որ կը լուսաբանեն թէ այդ ազգը ի՛նչպէս գոհ կ'ըլլայ կարճատեւութենէ ։ Ճափոնցի ժողովուրդը կը ներկայացնէ միջոց մը որուն մասնիկները միշտ շրջաբերութեան մէջ են ։ Ամերիկացի մը Ճափոնցիի մը հետ չկրնար բաղդատուիլ իբրեւ ճանապարհորդ ։ Ամենէն շատ ճամբորդող Ճափոնցին պէտք չունի երկաթուղիներու եւ շոգենաւերու ։

Մեր մէջ հասարակ արհեստաւոր մը անբաղդատելի կերպով նուազ ազատ է քան հասարակ արհեստաւոր մը ի Ճափոն ։ Ճափոնի ժողովուրդէն մէկը, հանճարեղ գործաւոր՝ որ առանց մասնաւոր ջանքի կը գերազանցէ որ եւ իցէ արեւմուտցի արհեստակից մը, կօշկակարներէն կամ դերձակներէն անկախ կը մնայ ։ Անոր ոտքերը վայելուչ երեւոյթ ունին, մարմինը քաջառողջ է եւ սիրտը՝ ազատ ։ Եթէ փափաքի հազար մղոն ճամբորդել, հինգ վայրկեանի մէջ կրնայ պատրաստուիլ այդ ճամբորդութեան ։ Իր ամբողջ պէտքը 24 դահեկանի չելլեր, իր ամբողջ բեռը կրնայ դրուիլ թաշկինակի մը մէջ ։ Երկու անգղ. ոսկիով կրնայ տարի մը ճամբորդել առանց գործելու, կամ, կարող է ճամբորդել պարզապէս իր գործելու կարողութեանը վստահելով, եւ կամ, կարող է ճամբորդել իբրեւ ուխտաւոր ։ Կրնայ պատասխանուիլ թէ Որ եւ իցէ վայրենի մը կարող է ընել նոյն բանը ։ Այո, բայց որ եւ իցէ քաղաքակիրթ մարդ կարող չէ. եւ Ճափոնցին բարձրագոյն կարգի քաղաքակիրթ մըն է գէթ հազար տարիներէ հետէ ։ Աստի արեւմտեան տարազագործներուն սպառնալու իր արդի կարողութիւնը ։ Մենք շատ վարժուած ենք այս տեսակ անկախ տեղափոխութիւնը զուգորդել մեր մուրացիկներուն եւ թափառաշրջիկներուն կեանքին հետ, այնպէս որ չենք կրնար ճշդիւ ըմբռնել անոր ճշգրիտ նշանակութիւնը ։ Ճափոնցի թափառաշրջիկը ամէն օր տաք բաղնիք կը մտնէ, եթէ քանի մը փարա ունենայ վճարելու համար. կամ պաղ ջրո՛վ կը լոգանայ եթէ ստակ չունի ։ Իր փոքրիկ ծրարին մէջ ունի սանտրեր, ատամնաքորներ (մուճլաք), ածելիներ եւ ակռայի վրձիններ ։

Առանց կահ կարասիքի, առանց արդելքներու, առանց ամենափոքր չափով մաքուր հանդերձներու ապրելու կարողութիւնը աւելի բան կը ցուցնէ քան առաւելութիւնը զոր ճափոնական այս ազգը ունի կեանքի պայքարին մէջ. կը ցուցնէ նաեւ մեր քաղաքակրթութեան մէջ ինչ ինչ տկարութիւններու իսկական յատկութիւնը ։ Մտածել կու տայ մեր առօրեայ կարօտութիւններուն անպէտ բազմաւորութեան վրայ ։ Մենք պէտք է ունենանք միս, հաց եւ կարագ. ապակի պատուհաններ եւ կրակ. գլխարկներ, ճերմակ շապիկներ եւ ֆանէլաներ, կօշիկներ եւ մուճակներ. սնտուկներ, պայուսակներ եւ տուփեր. մահճակալներ, տապաստակներ (տէօշէք), սաւաններ եւ բուրդէ վերմակներ, որոնց մէկո՛ւն պէտք չունի Ճափոնցին, եւ իրօք աւելի աղէկ է չունենալը ։ Վայրկեան մը խորհեցէք թէ ի՛նչպէս կարեւոր տեղ կը գրաւէ մեծածախ ճերմակ շապիկը արեւմտեան զգեստներուն մէջ ։ Բայց մինչեւ անգամ կտաւ շապիկը, «ազնուականի նշան» կոչուածը, անպէտ հանդերձ մըն է Ճափոնցիին համար ։ Վասն զի ոչ կը տաքցնէ եւ ոչ հանգստութիւն կու տայ ։

Ճափոնի կողմէ կատարուած իսկապէս խոշոր բաներու ո եւ իցէ խոշոր նշանի բացակայութիւնը կը վկայէ այն նոյն մասնաւոր եղանակին, որով անոր քաղաքակրթութիւնը գործած է ։ Չկրնար այսպէս գործել յաւիտեան, բայց այսպէս գործած է ցարդ սքանչելի յաջողութեամբ ։

ԳԷՐԵՐՈՒՆ ԽՐԱՏ ՄԸ

Պերլինցի փրոֆէսոր մը մոտերս գտած է թէ գէր անձանց նիհարնալու համար գործածած որ եւ իցէ միջոցը իրենց առողջութիւնը կը վնասէ եւ կեանքը կը կարճեցնէ ։ Լէքէլէլէ Տայֆէօր յիշեալ փրոֆէսորին գրած յօդուածէն քաղուած մը կ'ընէ հանդերձ բացատրութեամբք ։

«Գէրեր, մի՛ աշխատիք դուք ձեզ նիհարցնել ։ Փրոֆէսոր Էօյլէնպուրկ, ի Պերլին, կը զգուշացնէ ձեզ Գերմանական Բժշկական Շաբաթաթերթին վերջին թիւերէն մէկուն մէջ ։ Ըսել չուզեր որ յառաջ տանիք ձեր գիրութիւնը. բայց գտած է թէ բոլոր այն միջոցները զորոնք կրնաք գործածել գիրնալէ զերծ մնալու համար, պիտի խաթարեն ձեր առողջութիւնը եւ մինչեւ իսկ պիտի կարճեցնեն ձեր կեանքը ։ Բոլոր այս բաներուն դէմ կը զգուշացնէ ձեզ ։ Օրինակի համար, կը բարկանայ որ գերմանացի դեղավաճառներուն թոյլ կը տրուի ծախել առանց արտօնութեան, առաջին եկողին, դուրսէն կամ ներսէն գործածուելու դեղեր, որոնք թերեւս կը բուժեն գիրութիւնը, բայց նաեւ կը վնասեն կազմութեան եւ ծանր անկարգութիւններ յառաջ կը բերեն ջիղերուն եւ արիւնին մէջ, վասն զի անոնք ամէնն ալ թոյն կը պարունակեն, եւ աւելի աղէկ է գէր եւ առողջ ըլլալ՝ քան նիհար եւ հիւանդոտ։ Տր. Ւօլլէնպուրկ գիրութեան դէմ գործածուած դեղերուն չարիքը բացատրելու համար ուրիշ օրինակներու մէջ կը յիշէ քաջածանօթ դերասան մը, որ դժգոհ ըլլալով Բնութեան իրեն տուած գիրութենէն, եւ դեղեր գործածելով այնքան նիհարցաւ, որ այն պատճառաւ մեռաւ։ Բայց վտանգը միայն նիհարնալուն մէջ չէ։ Մարդ հազիւ թէ պատեհութիւն կ'ունենայ իր նիհարութիւնը վայելել, ահա անհանգիստ ընող ախտանիշներ կը սկսին յերեւան գալ, բնաւորութիւնը կը փոխուի. ինք կ'ըլլայ ջղային, չափազանց զգայուն, եւ օր ըստ օրէ այլ եւս չզգար թէ իր բնական վիճակին մէջ կը գտնուի։

«Կը թուի թէ յստակ կերպով հաստատուած է որ չենք կրնար մենք զմեզ նիհարցնել առանց վնասուելու։ Բնութիւնը կը ստեղծէ գէրը եւ նիհարը. եւ իմաստութիւնն այն է որ երկուքն ալ Բնութեան թողուն իրենց վիճակը։ Բայց մարդկութիւնը կը թուի թէ ճիշդ հոս կը սխալի, եւ կը վախցուի թէ յոյժ ծանրակշիռ գիւտերը, նաեւ յոյժ մեծ վտանգներու ծանուցումները կարող պիտի չըլլան չափազանց գէրերը ետ կեցնել իրենք զիրենք նիհարցնելու որ եւ իցէ միջոց գործածելէ։ Ինչո՞ւ համար փրոֆէսոր Ւօլլէնպուրկ փոխանակ գիրութեան դէմ գործածուած դեղերուն վտանգաւոր քիմիական յատկութիւնները գտնելու՝ չջանար գտնել թէ գիրութիւնը վայելուչ է եւ շատ մը աւելի գեղեցիկ քան նիհարութիւնը։ Միայն այս պայմանաւ իր խրատը ուշադրութիւն կը գրաւէ։ Վերջապէս, ո՞վ կրնայ նիհարին գէրէն գերազանց ըլլալը հաստատել գեղագիտական նկատումով։ Բայց նորաձեւութեան պատկանեալ խնդիր է այդ, արդիւնք նոր ճաշակի, որ կրնայ փոխուիլ տարուէ տարի։ Գիրութիւնը գեղեցիկ համարելու մասին հիներուն գաղափարականը պատուելու ժամանակը հասած չէ՞։ Եւ այսպէս պիտի չարգելուէ՞ին գիրութեան դէմ գործածուած բոլոր դեղերուն աղէտալի հետեւանքները։»

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քանի մը աղջիկներու՝ նամակաւ խնդրանքին վրայ, Տոք. Թալմէյճ աղջկանց ուղղեալ յատուկ քարոզ մը խօսեցաւ վերջերս ի Ուաշինկթըն, որմէ հատուածներ կը թարգմանենք, յուսալով որ օգտակար պիտի ըլլայ ընթերցող աղջիկներուն։

Այս ժամանակները շատ կը խօսուի «Ապագայ կնոջ» վրայ, իբր թէ Աստուած ստեղծած է կամ պիտի ստեղծէ նոր արարած մը, որ Ազգային Ժողովին սրահը պիտի նստի եւ բարեփոխեալ քաղաքականութեամբ՝ հազարամեակը պիտի բերէ. կամ գեղարուեստը այնչափ պիտի զարգացնէ որ կարկանդակ շինելու փայտը, աւելին կոթը եւ ածուխին սակառը պիտի զարդարէ երկինքի փափուկ գոյներով կամ Րէմպրընթի եւ Ռաֆայէլի հրաշակերտներուն երանգներովը, եւն., եւն.։ Աստուած ազատէ աշխարհս այս կարգի կիներէն։ Ես ամեն բանի ուղիղ կերպով յառաջ երթալուն մասին այնչափ հաւատք ունիմ որ կը յուսամ թէ ապագայ կինը բնաւ այսպէս պիտի չըլլայ, վասն զի փոխանակ ըլլալու աշխարհս բարձրացնող հզօրագոյն ուժը ինչպէս է հիմա, աշխարհս կործանող հզօրագոյն զօրութիւնը պիտի ըլլար։

Պիտի ցուցնեմ թէ ի՛նչպիսի պիտի ըլլայ ապագայ կինը։ Պիտի ըլլայ անցեալ դարերու բարի կինը։ Ժամանակին սովորութեանց համեմատ արդուզարդերը կը փոխուին, բայց նոյն ազնիւ, համեստ, սիրուն, քրիստոնեայ եւ ամենագեղեցիկ էակը պիտի ըլլայ, ինչպէս էր իմ մայրս եւ քու մայրդ։ Ապագայ կինը կրնայ ունենալ անոնցմէ աւելի գիտութիւն, բայց պիտի չունենայ անոնցմէ աւելի առողջ դատողութիւն, որք ջանացին կրթել եւ դաստիարակել զմեզ։ Կրնայ աւելի քաջառողջ ըլլալ քան ուրիշ դարերու կիներ, քանզի առողջաբանական կանոնները եւ կերակրոյ, սենեակի օդին մաքրութեան, մարմնամարզի վրայ նոր գիտութիւնք կրնան զնա աւելի երկարակեաց ընել, բայց պիտի ունենայ նոյն նկարագիրը զոր Աստուած տուաւ անոր՝ դրախտին մէջ, ի բաց առեալ այն ջղային գրգռումը եւ բարոյական ցնցումը զոր ստացաւ իր անկումէն, երբ վեր նայեցաւ պտուղի ծառին ճիւղերուն։ Բայց վերոյիշեալ նամակը կը խնդրէ աղջիկներու համար խրատներ, ուստի որոշ կերպով խօսիմ։

Առաջին. Աստուծոյ հետ աղէկ գնա եւ ինչ որ պատահելու ըլլայ լաւագոյն դիրքի մէջ կ'ըլլաս։ Նոր եղանակ ծովու եւ ցամաքի վրայ ճամբորդելու, նոր եղանակ արմտիք ծեծելու, նոր եղանակ գիրք տպելու. գիւտը գիւտին կը յաջորդէ եւ գրեթէ ոչինչ կ'ընենք այն կերպովը որով կ'ընէին մեր նախնիքը, բայց Աստուծոյ հետ աղէկ երթալու եղանակին մէջ բնաւ գիւտ մ'եղած չէ վեց հազար տարուան մէջ։ Զղջման նոյն եղանակը ունինք որուն դիմեց Դաւիթ իր մեղաց համար, աղօթքի նոյն կերպն ունինք զոր մաքսաւորը գործածեց, եւ նոյն հաւատքն ունինք զոր Պօղոս մատնանիշ ըրաւ բանտապետին։ Ճիշդ այս է պատճառը որ ես շատ հաւատք ունիմ ասոնց վրայ. միլիոններ փորձած են եւ լաւագոյն գտած են զանոնք։ Բոլոր անոնք որ Քրիստոսի միջոցաւ սրտանց ջանացած են Աստուծոյ հետ աղէկ ըլլալու, անոր հետ աղէկ կամ հաշտ են եւ պիտի ըլլան միշտ։ Այն աղջիկը, որ ասոր մէջ յաջողած է, կրնայ դիմագրել ամեն նախանձու, դժբաղդութեան, հիւանդութեան, ընկերային ձախորդութեան եւ ութսուն տարուան ամեն նեղութեան, եթէ այդչափ ապրելու ըլլայ։ Աստուծոյ հետ հաշտ ըլլալով ամեն բանի հետ հաշտ կ'ըլլանք։

Երկրորդ. Կրօնքիդ մէկ մասը ըրէ ֆիզիքական առողջութիւնդ։ Չեմ զարմանար որ Յոյները աստուածացուցին առողջութիւնը եւ դիցուհի կոչեցին առողջաբանութիւնը։ Շատ կը հրճուիմ տեսնելով որ մեր օրերուն մէջ աղջիկները առողջ պահելու այնչափ միջոցներ ունինք։ Յառաջիկայ դարու կինը աւելի առողջ պիտի ըլլայ քան ո եւ է ժամանակ աշխարհի ստեղծումէն ի վեր։ Հոգ տար առողջութեանդ, օրիորդ. հոգ տար ջիղերուդ՝ չկարդալով անպիտան գրութիւնները որ հարիւր վէպերուն իննսունըինը կը կազմեն, եւ չուտելով չափազանց անուշեղէն։ Աչքերուդ հոգ տար՝ չկարդալով այնպիսի ժամեր երբ պէտք էր անկողին գտնուիլ։ Ականջներուդ հոգ տար՝ բամբասանաց ու չարախօսութեանց առջեւ գոցելով զանոնք։ Առողջութի՛ւն։ Անոնք միայն գիտեն անոր յարգը, որ կորսուած են զայն։ Երկիրս ցաւով լեցուն է, եւ այս ցաւին մեծ մասը կը կրուի երիտասարդութեան անխոհեմութեանց համար։

Երրորդ. Մօրդ յարգը գիտցիր քանի որ զնա քովդ ունիս։ Յիրաւի շատ աղջիկներ իրենց մայրը կը նկատեն խոչընդոտ։ Յաճախ մայրական հսկողութիւնը արգելք կը համարուի։ Մայրը շատ տեսութիւններ ունի վայելուչին եւ անվայելին վրայով։ Ապշեցուցիչ է թէ տասնըութը տարեկան աղջիկներ որչափ աւելի բան գիտեն քան իրենց քառասունըհինգ տարեկան մայրերը։ Եւ շատ խումբերու մէջ եղած է սա խնդիրը, թէեւ ոչ շատ յայտնի կերպով, «Ի՞նչ պիտի ընենք մայրերը, այնչափ ետ մնացած են։» Ներեցէք որ ըսեմ թէ եթէ մայրը իր անձին համար աւելի խնամ տանէր որչափ կը տանի ձեզի համար, ճիշդ ձեզի չափ յառաջացած պիտի ըլլար երաժշտութեան, քալուածքի եւ շարժուածքի ձեւերու, գեղեցկագիտական ճաշակի եւ ամեն տեսակ բանի մէջ։ Շատ հաւանական է որ մինչ դուն կ'ուսանէիր բուսաբանութիւն, քիմիաբանութիւն եւ ասեղնագործութիւն, մայրդ կ'ուսանէր առտնին տնտեսագիտութիւն։ Բայց օր մը մայրը կը հիւանդանայ՝ քեզի համար չարաչար աշխատելուն կամ դրացւոյն հիւանդ մանկան քով բոլոր գիշերը հսկելուն համար կամ արեւելեան սաստկաշունչ հովէն։ Սակայն ընտանիքը կը կարծէ թէ շուտ պիտի աղէկնայ, քանզի յաճախ այսպէս հիւանդացած եւ աղէկցած է։ Բժիշկը կու գայ օրը երեք անգամ եւ վերջապէս կ'իմացնէ ընտանիքին թէ վիճակը յուսահատական է։ Ահա այս ատեն կու գան զղջումները։ Աղջիկը առաջին անգամ կը զգայ թէ ի՛նչ է մայր մ'ունենալը եւ ի՛նչ է մայր մը կորսնցնելը։ Ըսէք ինծի, արք, կանայք, երիտասարդներ եւ ծերեր, մենք մեր մօր արժէքը գիտցա՞նք ինչպէս պէտք էր գիտնալ, մինչեւ որ նա մեզմէ անուեցաւ։ Օրիորդ, հաւանօրէն մօրմէդ աւելի անձնուէր բարեկամ երբէք պիտի չունենաս։ Երբ նա կ'ըսէ թէ այս բանը վտանգաւոր է կամ թէ այս բանը ընելու ես, իրաւունք ունի. աշխարհի վրայով քեզմէ աւելի տեղեկութիւն ունի։ Կը կարծե՞ս թէ քեզ կը խրատէ անձնասիրական կամ ստորին շարժառիթով։ Եթէ պէտք ըլլար, իր կեանքը քեզի համար պիտի տար։ Ուրիշ մը գիտե՞ս որ քեզի համար նոյնը պիտի ընէր։ Գերեզմանները լի են իրենց զաւակները խնամելէն մեռնող մայրերով։ Աղէկ կ'ընես եթէ մօրդ յարգը գիտնաս քանի որ նա կ'ապրի, անկէ ետեւ զղջալը անոր ա՛լ օգուտ չունի եւ անոր մահէն ետեւ քու զղջումներդ քեզ աւելի եւ աւելի պիտի տանջեն քանի՛ տարիները անցնին։

Չորրորդ. Միշտ ջանա մէկուն կեանքը զուարթացնել։ Գնա եւ պայծառացուր մէկու մը կեանքը քաջալերիչ խօսքով մը, կամ ժպիտով մը, կամ ծաղիկով մը։ Առ օգտակար գիրք մը եւ կարդա գլուխ մը սա կոյր մարդուն։ Այդ մութ փողոցէն վեր ելիր եւ այդ հիւանդ կինը խնդացուր զուարթ պատմութիւնով մը։ Գնա այն տունը ուրկէ մահը յափշտակած է այդ մանուկը եւ հօրը ու մօրը ըսէ թէ մանուկը ազատած է աշխարհիս ձմեռէն եւ գացած է երկնից գարունը։ Աստուծոյ սիրոյն համար ըրած ամեն բանդ երջանիկ կ'ընէ ընկեր արարած մը, գոնէ տասը բոպէ, եթէ ոչ աւելի։ Աղ-

Ջիկ մը որ այսպիսի գործի ձեռնարկած է, ինչ չկրնար կատարել։ Ո՛հ, հազարաւորներ կան որ կը տարածեն այսպիսի արեգական ճառագայթներ։ Ասոնք դեռ քսան տարեկան չեղած աւելի բարիք կ՚ընեն քան իննսուն տարի ապրող անձնասէր կիներն, եւ շատ երջանիկ են, որովհետեւ ուրիշներն երջանիկ կ՚ընեն։ Բաղդատէ աղջիկ մը որ կը զգայ թէ ունի այսպիսի պաշտօն մը՝ ունայն, կեղծաւոր ու սնամէջ կեանքով ապրող աղջկան մը հետ։ Օրիորդ, ուրիշներն երջանիկ ընելու համար ապրէ եւ դուն երջանիկ պիտի ըլլաս։ Անձիդ համար ապրէ եւ թշուառ պիտի ըլլաս։ Այս կանոնը երբէք բացառութիւն ունեցած չէ, երբէք բացառութիւն պիտի չունենայ։

Հինգերորդ. Կեանքդ խոշոր ծրագրի մը վրայ ձեւէ։ Թէ՛ ըլլաս երկրագործի մը աղջիկը թէ՛ ըլլոց վրայ հովուուհի մը եւ թէ՛ արձաններով, պատկերներով եւ այլ եւ այլ զարդերով լի սալոնի մը չփացած աղջիկը։ Կանգ առ ուր որ ես եւ կենացդ ծրագիր մը շինէ։ Չես կրնար գոհ ըլլալ թեթեւսոլիկ, թոյլ ու աննպատակ կեանքով մը։ Աշխարհի վստահէ եւ այն քեզ պիտի խաբէ, եթէ քեզ չկործանէ։ «Րիտաութէյլ» էր անունը թշնամւոյն նաւուն զոր Լորտ Նելսըն երկու անգամ խորտակումէ ազատեց, սակայն յետոյ նոյն նաւը արձակեց զինք սպաննող գնդակը. եւ այն աշխարհը, որուն կը ժպտիս, ամենէն մահաբեր զէնքը քեզի կ՚ուղղէ։ Աստուծոյ կին մը եղիր։ Այս րոպէիս մեծ փոփոխութիւն մը կատարէ ինչպէս Անգղիոյ մէջ գոլէճի ուսանող մը ըրաւ։ Այս երիտասարդը իր դասերուն զանցառու եղած էր, չոայլ ընկերներու հետ գիշերները զեղխութեամբ անցընելով եւ դասարանին մէջ քնանալով, փոխանակ ուշ դնելու։ Առաւօտ մը ընկերներէն մին եկաւ իր սենեակը մինչ նա դեռ անկողնոյն մէջն էր, եւ ըսաւ անոր. «Փէյլի, խենդ ես դուն։ Պատեհութիւններէդ չես օգտուիր։ Կեանքդ մի վատներ։» Եւ Փէյլի ըսաւ. «Անոր ըսածէն այնչափ ազդուեցայ որ անկողնոյս մէջ մնացի մինչեւ որ կենացս ծրագիրը շինեցի։ Առաւօտուն ժամը հինգին ելայ եւ ամբողջ օրը կարդացի։ Օրուան ամեն մասին սահմանեցի ուսման մասնաւոր ճիւղեր եւ եղայ ֆինեըր բէնչըր'ը, այսինքն առաջին ուսանողը։» Օրիորդ, խորհէ եւ որոշէ թէ ի՛նչ պիտի ըլլաս եւ ընես, Աստուծոյ շնորհքով։

Կ. պոլիս ՎԻՐԳԻՆԻԱ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Գ.

Քրոյտընի հարաւային արեւելեան կողմը ծառաստաններու մէջէն կ՚առաջնորդուինք մեծ, հաստատուն եւ պարզ շէնքի մը, որ առանձին կանգնած է Փարք Լէյնի եզրը։ Մասնաւոր ուշադրութիւն կը գրաւէ գերեզմանատունը, որուն պարզ, միօրինակ եւ գետնէն հաւասարապէս բարձրացած դամբարանները ազդու կը խօսին թէ գերեզմանին մէջ մարդիկ հաւասար են, ստորճան չունին։ Կրնաք գուշակել թէ շէնքը Բարեկամներու ժողովատեղին է, անոնց՝ զորս երբեմն Անգլիոյ ազգիտութիւնը եւ բռնակալութիւնը երերողներ (Քուէյքըր) անուանեցին։ Բարեկամները Քրոյտընի մէջ կարող կամ զօրաւոր փոքրամասնութիւն մ՚են։ Թիւով փոքր են, սակայն ազդեցութեամբ զօրաւոր։ Ունին գիշերային վարժարան մը, յորում տարրական դաստիարակութիւն կը տրուի ձրի՝ ժողովրդեան գործաւոր դասակարգին։ Վարժարանը ունի գոհացուցիչ գրատուն մը, որ կը մատակարարէ ուսանողներու անհատական զարգացման գլխաւոր պէտքերը։ Նոյն վարժարանը ունի իր հիւանդապահ հանգանակը եւ ուրիշ մարդասիրական միջոցներ ժողովուրդը դաստիարակելու եւ նիւթական բարելաւութեան բարձրացնելու։

Բարեկամները ժողովրդային մարդիկ են։ Բարեկամ են ճշմարտապէս ընկերական շրջանակներու մէջ եւ մեծ ազդեցութիւն ձգած են բարոյապէս Անգլիոյ ժողովրդեան վրայ։ Ճորճ Ֆօքսի օրէն, Օլիվըր Քրոմուէլի ժամանակէն մինչեւ հիմա ահագին զոհողութիւններ ընելով մեծ դժուարութեամբ կարողացած են այսօր որոշ դիրք մը գրաւել։ Բարեկամները Չարլզ Երկրորդի ժամանակ, Օլիվըր Քրոմուէլի մահուանէ ետք մեծապէս տառապեցան։ 13,562 Բարեկամներ բանտարկուեցան, 338 մարդիկ սպաննուեցան եւ իբր 200 գերի ծախուեցան, Դղեակները եւ բանտերը այնքան աղտոտ եւ վատառողջ էին որ Անգլիա ամօթապարտ մնաց երբ իբր դար մը ետք Հովարտ մը գալով՝ բանտերու կացութիւնը պարզեց ժողովրդեան։ Լոնտոնի մէջ կը գտնուին վերնատուններու եւ առաստաղներու հնագոյն մնացորդները, յորում նախնի Բարեկամները երկու հարիւր տարիներ առաջ հաւաքուելով կ՚աղօթէին։ Չարլզ Երկրորդի թագաւորութեան վերջերը Ճորճ Հուայթհէտի եւ Րիչարտ Քարվէրի(*) ի շնորհ թագաւորը չորս հարիւր իննսունեւմէկ բանտարկեալներու ազատութիւն տուաւ, որոց մէջ կը գտնուէր նաեւ Ճոն Պընեըն, Բըլկրիմզ Փրոկրէս գիրքին անուանի հեղինակը։ Նախնի Բարեկամները կամ Պարզակրօնները կատարեալ ազատութիւն ստացան Սկովտիոյ եւ Անգլիոյ խորհրդարաններու միութեամբ տասնեւութերորդ դարու սկիզբները կամ Աննա թագուհւոյն օրով։

Բարեկամները կամ Պարզակրօնները առաջին եղան, որ գերութեան ջնջման համար աշխատեցան եւ Անգլիոյ մէջ Բարեկամներէ աւելի ռամկավարական միութիւն կամ ոյժ մը չենք կրնար գտնել։ Պարզակրօնները ոչ միայն Անգլիոյ, այլ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ բանտարկուեցան եւ տառապեցան քանի որ զինուորական կրթութիւնը կամ նոյն իսկ զինուորութիւնը չէին ստանձներ եւ չէին պատերազմեր։ Պատերազմի բարձման համար, զինուորական ուխտի ջնջման համար Բարեկամաց քրիստոնէավայել բողոքը լսելի չէ դեռ։ Բարեկամները տարածուած են այսօր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի, Հնդկաստանի եւ Աւստրալիոյ մէջ։ Սուրիոյ քրիստոնէից մէջ ալ Բարեկամներ կան։

Բարեկամներու եկեղեցական կազմակերպութեան պատմութեան մէջ մեծ տեղ կը գրաւէ Րիչմոնտի մէջ յինտիանա Բարեկամներու ժողովը, յորում իննսունեւհինգ նուիրակներ ներկայ էին գլխաւորաբար Անգլիոյ, Իռլանտայի, Քանատայի եւ Միացեալ Նահանգներու Բարեկամներէն։ Ժողովը տեղի ունեցաւ 1887ին սեպտեմբերի մէջ, յորում կազմեցին հաւատոյ դաւանութիւն մը եւ միսիոնարական կամ աւետարանչական միութիւն մը, որ շատ գնահատելի արդիւնքներ յառաջ բերաւ յաջորդ տարիներու մէջ, Բարեկամներէ ոմանք Քրիստոսի աստուածութեան եւ Սուրբ Հոգւոյն ծագման նկատմամբ կը միանան Միադաւաններու հետ եւ կ՚ընդունին Սուրբ Օգոստինոսի սա վարդապետութիւնը կամ բացատրութիւնը թէ Սուրբ Հոգին կը բղխի Հօրմէն ինչպէս ճառագայթները արեգակէն, որք հոսող մասեր կամ զօրութիւն են։ Միադաւան Բարեկամներ Միացեալ Նահանգներու մէջ ալ կան։ Ինձ կը թուի թէ այս վերջիններս մարդկային իմաստութիւն խառնած են Աստուածային Բանին եւ չօշափելի ճշմարտութիւններէ աւելի զուտ վերացականի եւ ոգեկանի յարած են։ Քրիստոնէութիւնը չօշափելի կրօն մ՚է, թանձրացեալ, մարմնացեալ ճշմարտութիւն մը յանձին Քրիստոսի եւ ոչ թէ օֆէնչանուրբին։

Բարեկամները կնոջ իրաւունք տուած են Աղօթքի ժողովներու մէջ էրիկ մարդոց պէս խօսելու եւ աղօթելու։ Սակայն չեն թողուր անոնց մասնակցիլ եկեղեցական վիճաբանութիւններու, որ անպատեհ են։ Բարեկամները ժողովրդեան դաստիարակներն են, մարդասիրական ձեռնարկներու մէջ գնահատելի գործիչներ, մարդկութեան ճշմարիտ բարեկամներ։

Լոնտոն Խ. Ս. Գ.

(*) Րիչարտ Քարվէր պարզակրօն մ՚էր, որ քաղաքական դժուարութիւններու միջոցին երբ Չարլզ Երկրորդ ձկնորսի նաւակով Ֆրանսա փախաւ, անոր օգնեց եղէրք եղած ժամանակ։

ՀԱՊԱ ԴՈ՞ԻՆ

Մա՞յր մըն էս։ Կան մայրեր որք իրենց բերաններն իմաստութեամբ չեն բանար եւ իրենց լեզուներուն վրայ քաղցրութեան օրէնք չկայ։ Առանց վախնալու եւ ամչնալու կը հայհոյեն զաւակաց եւ կ՚անիծեն զանոնք ամէն ատեն։ Խօսքով ու գործքով գէշ օրինակ կ՚ըլլան զաւակաց։ Պոռացողներ են, գիշեր ցորեկ իրենց բերաններէն անմաքուր եւ ապականեալ խօսքեր հանելով անմեղ մանուկներ ալ կ՚ապականեն։ Անմաքուր են իրենք եւ անմաքուր՝ իրենց զաւակներ, բերաններով եւ հանդերձներով։ Երբ զաւակունք սխալութիւն կը գործեն, հրապարակաւ կը ճչեն, կը պոռան զաւակաց վրայ, կը ծեծեն ու կ՚անիծեն զանոնք մեծ անէծքով՝ անգթաբար, փոխանակ զանոնք առանձին առանձին խրատելու եւ անոնց հետ աղօթելու։ Կան մայրեր որ բանսարկու,գռեհմոլ են։ Խոհեմ, ողջախոհ, տնաշէն, բարեգործ չեն, զաւակնին ատող եւ զանոնք անիծող են։ Երբ կ՚ունենան հարսներ եւ իրենք կ՚ըլլան կեսուրներ, կարծես գերուհիներու գլուխ կը կարգուին։ Ինքզինքնին կը սկսին գովել ըսելով թէ մենք աստնկ էինք մեր կեսուրներուն առջեւ, մեր տուներուն մէջ եւ մեր էրիկներուն ու դրացեաց մէջ։ Կը սկսին հարսները նեղել եւ անոնց հետ ապրիլ իբրեւ գերուհիներու հետ։ Անգթութեամբ կը չարչարեն զանոնք եւ չափազանց կ՚աշխատցնեն զանոնք, շատ անգամ ալ սնունդէ կը զրկեն զանոնք։ Փոխանակ իբրեւ զաւակ ընդունելու օտարականի տեղ կը դնեն, անգթութեամբ եւ ագիտութեամբ ու յիմարութեամբ մառանը եւ բոլոր ուտեստը փականքի տակ կը պահեն։ Անոնց կերակուր եփել իսկ չեն սորվեցներ, այնպէս որ փափուկ զգացմանց տէր եղող հարսներն իսկ կը ստիպուին գողութիւն ընել որ աշխատութեամբ սպառեալ իրենց կեանքերն ու զօրութիւնները պահեն։ Ո՛վ բարքեր . . . .

Դո՞ւն ինտոր մայր մըն ես։

Խարբերդ–Վերի Խոխ ՍԵԴՐԱՔ Խ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8½ին, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ։ Աղօթքի նիւթն է Ա. Յովհ. Գ. 18։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

փետր. 3 ըստ Յուն. եւ փետր. 15 ըստ Լատ. 1896

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրիշ երկու հոգի ալ Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովոյ այն 104 անդամներէն, որոնց անունները Ֆիկարոյի մէջ հրատարակուեցան իբրեւ այնպիսիներ որ Փանամայի Ջրանցքի ընկերութենէն կաշառուած են, զրպարտութեան դատ բացին նոյն թերթին խմբագրութեան դէմ եւ շահեցան։ Այս խնդրոյն առթիւ Ֆիկարօ բաւական յուզում յարոյց ֆրանսական վարչապետ Մ. Պուրժուայի դէմ գրելով։ Կ'ըսէ թէ Մ. Պուրժուա եւ Դատական Նախարար Մ. Ռիքար պաշտօնի գլուխ անցան անվայել միջոցներով եւ թէ իրենց դիրքը կը պահեն լոկ սպառնալով Խորհրդարանի մեծամասնութեան՝ երեւան հանել իրենց մասնակցութիւնը Փանամայի եւ ուրիշ գայթակղութիւններու մէջ։ Ֆիկարոյի այս խօսքերը Երեսփ. Ժողովոյ մեծամասնութեան նոյնչափ կը դպչին որչափ Նախարարութեան։ Մ. Պուրժուա եւ իր պաշտօնակիցներն ազդուապէս հերքեցին այս ամբաստանութիւնն իբրեւ ամբողջովին անհիմն։

—Անցեալ շաբթու Փրիթորիայի մէջ սկսաւ դատը Եոհաննէսպուրկի նշանաւոր քաղաքացիներէն ոմանց, որոնք կ'ամբաստանուին թէ Թրանսվաալի կառավարութեան դէմ ապստամբութիւն յարուցած են։ Լոնտոնեան հեռագրով մը կը ծանուցուի թէ Հարաւափրիկեան Հանրապետութեան Նախագահը, Տր. Քրիւկըր, եւ իր կառավարութեան կարեւոր անդամներէն ոմանք քիչ ատենէն Փրիթորիայէ Անգլիա պիտի ուղեւորին անգլիական կառավարութեան հետ բանակցելու համար Թրանսվաալի կացութեան վրայ։

—Անգլիական Թեւարկութեան ներքեւ գտնուող Կեդրոնական Ափրիկէի զօրքերը Նիասսա լճին արեւմտեան եզերքը երկու փայլուն յաղթանակներ տարեր են գերեվաճառութեան պետերուն վրայ եւ այնպիսի պարտութեան մը մատներ են զանոնք որ միանգամ ընդ միշտ խորտակուեր է այն կողմերու գերեվաճառութեան զօրութիւնը։ Մուազի Քազունկա, Զուլուներէ սերած զօրեղ ցեղապետ մը, որուն գերեվաճառական շահատակութիւններն հանրածանօթ էին, Անկոնիի եւ Եաօսի հետ դաշնակցեցաւ Անգլիացւոց դէմ։ Ճակատամարտի դաշտն հանեց 20,000 հոգիէ բաղկացեալ բանակ մը, որուն դէմ ղրկուեցաւ 150 կանոնաւոր զօրաց եւ 5,000 բնիկ օժանդակներու արշաւախումբ մը։ Անգլիացիք վեց մեռեալ եւ հինգ վիրաւորեալ ունեցան։ Մուազի ճակատամարտին վրայ թողուց 42 մեռեալ, ուրիշ շատեր ալ անկէ ետքը՝ նահանջի միջոցին։

—Միացեալ Նահանգներու անգլիական դեսպան Մր. Պէյըրտ անցեալ շաբթու Լոնտոնի մէջ նախագահեց հացկերոյթի մը որ Սէյնթ Ճօնի դպրոցին կողմէ տրուեցաւ։ Այս դպրոցն հիմնուած է ձրիապէս դաստիարակելու համար Անկլիքան Եկեղեցւոյ աղքատ եկեղեցականներու որդիները։ Նախագահն ըսաւ թէ ցաւօք եւ զարմացմամբ իմացած է թէ այդ եկեղեցւոյն պատկանող 7,000 եկեղեցականներ կան որ իրենց ընտանիքները պահպանելու բոլորովին անբաւական թոշակներ կ'ընդունին։

Գալով պարսաւանաց քուէին, զոր Մր. Պէյըրտի տալ առաջարկուեցաւ Միացեալ Նահանգներու Երեսփ. Ժողովին մէջ որովհետեւ հրապարակային ատենախօսութեան մը առթիւ խստիւ քննադատած էր Միացեալ Նահանգներու մաքսապաշտպան աշխարհավարութիւնը, զրոյց կը շրջի թէ դեսպանն իր պաշտօնէն պիտի հրաժարի եթէ այն առաջարկն ընդունուի։

—Ինչպէս կը տեսնուի նորատիպ գիրքէ մը, որուն նիւթն է Հանրային Առողջութիւն Եւրոպական Մայրաքաղաքներու, նորագոյն ժամանակներու յատուկ է քաղաքներու առողջապահական կացութիւնն ապահովելու այն կատարեալ հոգատարութիւնը որ կը դիտուի քաղաքակրթեալ երկիրներու մէջ։ Սթանտըրտ, յիշեալ գիրքին վրայ խօսելով, կ'ըսէ. «Երեսուն երեսունեւհինգ տարի առաջ Պերլին, օրինակի համար, Եւրոպայի ամենէն ապառողջ քաղաքներէն մին էր։ Ականները, կոյուղիները, փողոցներուն մէջ բաց էին, ջուրն ապականեալ էր, եւ մահերու համեմատութիւնը սարսափելի էր։ Հիմա շնորհիւ կանոնաւոր կոյուղիներու, բարւոք ջուրերու եւ հանրային առողջութեան ուղղակի վերաբերութիւն ունեցող ամէն բանի վրայ ի գործ դրուած կատարեալ եւ արթուն հսկողութեան, որով Պերլին առողջապահական տիպար կազմակերպութեան տէր քաղաք մը հանդիսացաւ, մահերու համեմատութիւնն իջած է բանաւոր միջին թիւին, որ է տարին հազարին քսան։ Յայսմ Պերլինի վիճակակից են Անգլիոյ եւ եւրոպական ցամաքին մեծ քաղաքներուն մեծագոյն մասը։ Արդարեւ մարդոց դէպ ի քաղաքները դիմելու արդի հակամիտութեան համար է մեծ մասամբ որ հանրային առողջութեան հոգատարութիւնը քաղաքապետական վարչութեան կենսական գործ մը դարձաւ։» Սթանտըրտ կ'ըսէ թէ, թէեւ Անգլիա նախակարապետ եղաւ առողջապահական կազմակերպութիւններու մէջ, Պերլին եւ ուրիշ քանի մը քաղաքներ անգլիական քաղաքները գերազանցեցին կաթի մաքրութիւնն ապահովելով, մսագործներու եւ միսերու վրայ հսկողութիւն ի գործ դնելով եւ տարափոխիկ հիւանդութիւնները նշանակելով եւ ծանուցանելով։ Փարիզ առողջապահական տնօրինութիւններու շնորհիւ վերջերս վիճակի մեծ բարւոքում կրեց։ Հիմա մահերու թիւն հոն հազարին 22 է եւ «ծաղկախտէ շատ աւելի մահեր տեղի կ'ունենան ի Փարիզ քան ամբողջ գերմանական կայսրութեան մէջ։»

—Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնները իրարու հետ հասկցողութեան մը եկան սա մտօք որ, երբ Միացեալ Նահանգներու կողմէ Քանատայի փոկորսներուն վճարելի գումարը որոշող իրաւարարի ընտրութեան խնդրոյն մէջ չկարենան իրարու հետ համաձայնիլ, Զուիցերիոյ Հանրապետութեան Նախագահէն խնդրեն իրաւարարին անուանումը։ Յիշեալ Նախագահն իր հաւանութիւնը տուաւ այդ մասին, միանգամայն շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն նկատմամբ ցուցուած այս բարձր վստահութեան համար։

—Միայն չորս ամիս կը մնայ այն ժամանակին երբ Միացեալ Նահանգներու Հանրապետական կուսակցութիւնը իր ընտրելին պիտի անուանէ նախագահական պաշտօնին համար։ Նախորդ նախագահ Հէրիսընէ խնդրուեցաւ թոյլ տալ որ իր անունը ներկայացուի Հանրապետական կուսակցութեան ընտրողական ժողովին, բայց հաւանութիւն չտուաւ ըսելով, «Նախագահական տունը թողլէս ետքը չեղաւ երբեք ժամ մը երբ փափաք զգայի հոն վերադառնալու։»

—Զարեւիչն անցեալ շաբթու այնչափ աղէկ էր որ կրցաւ թատերգական հանդէսի մը ներկայ ըլլալ ի Մոնթէ Քարլօ եւ ծաղկեմարտի մը մասնակցիլ Բարեկենդանի առթիւ։

—Ումպէրթօ թագաւորին եղբօրորդին, Աօսթայի դուքսը, Հապէշաստանի արշաւախումբին պիտի մասնակցի եւ ճամբայ պիտի ելլէ այն զօրքերուն հետ որ քիչ ատենէն Մասօա պիտի ղրկուին։

—Միացեալ Նահանգներու 4 առ հարիւր տոկոսաբեր հարիւր միլիոն տոլարի նոր փոխառութեան համար ստորագրութիւնք փետր. 5ին սկսան եւ տեսնուեցաւ թէ ստորագրեալ գումարն 568 միլիոն տոլարի կը հասնի։ Անյաջողութեան երկիւղ չկար երբեք, բայց Ծերակոյտին կողմէ արծաթ դրամ հատանելու ի նպաստ որոշման մը տրուելէն ետեւ այսքան մեծ յաջողութիւն անակնկալ էր։

—Կոլուխովսքի կոմսը Պուտափէշթ էր անցեալ շաբթու։ Խորհրդակցեցաւ Հունգարիոյ վարչապետ Պանֆի կոմսին հետ։ Հունգարիոյ պետական ուրիշ անձնաւորութիւններու հետ ալ խօսակցեցաւ ընդհանուր քաղաքական կացութեան վրայ։ Իր աշխարհավարութիւնը կ'անուանուի տիրական կամ քաջարթուն անգործութեան աշխարհավարութիւն։

—Անցեալ շաբթու Աշանթիներու վերջին թագաւորը, Փրէմփէհ, անգլիական պահակազօրաց ընկերակցութեամբ ծովեզր հասաւ։ Կը կարծուի թէ Սիէրրա Լէոնէ պիտի ղրկուի եւ հոն պահուի մասնաւոր հսկողութեան ներքեւ։ Կ'ըսուի թէ երբ առաջին անգամ տեսաւ ծովը՝ լեցուեցաւ երկիւղով խառն զարմացմամբ։ Անգլիական այս արշաւանքը թէեւ առանց արիւնհեղութեան տեղի ունեցաւ, բայց ոչ՝ առանց կեանքի կորստեան։ Կը տեղեկագրուի թէ 200 հոգի հիւանդանոց ինկած են։ Կլիմային վնասակար ազդեցութիւնները երկար ժամանակ մարմնոյն մէջ կը մնան։ Սթանտըրտ կը յիշեցնէ թէ դէպ Աշանթիներու երկիրը նախորդ արշաւանքէն ետքը, որ տեղի ունեցաւ 1874ին Լորտ Ուլզլիի հրամանատարութեամբ, վերադարձող արշաւախումբին անդամներուն մէջ գրեթէ երկու տարի մահերն յաճախադէպ եղան։

—Մր. Ճըսթին Մաք Քարթի, որ Մր. Փարնէլի մահէն ետքը Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ Իռլանտական կուսակցութեան պետն եղաւ, վատառողջութեան պատճառաւ հրաժարեցաւ կուսակցապետի այդ պաշտօնէն եւ իրեն հաւանօրէն պիտի յաջորդէ Մր. Սէքսթըն։

—Անգլիական Խորհրդարանը բացուեցաւ երեքշաբթի։ Գահաճառը պարունակող թերթերէն այս շաբթու պիտի չկրնանք օգտուիլ. ուշ պիտի հասնին։ Հեռագրական տեղեկութիւններէ կ'իմանանք թէ գահաճառը կ'ըսէ որ Անգլիոյ եւ մեծ պետութիւններուն միջեւ բարեկամական յարաբերութիւնք կը պահպանուին։ Կը յիշէ սահմանագլխի վէճերու գոհացուցիչ լուծումը Ռուսիոյ հետ ի Կեդրոնական Ասիա եւ Ֆրանսայի հետ ի Սիամ, եւ կը յարէ թէ Վենեցուէլայի սահմանագլխի աւելի ծանր վէճին ալ խաղաղուէտ լուծումը կ'ակնկալուի։ Անատոլուի նկատմամբ կը կրկնէ Լորտ Սալզպըրիի վերջին յայտարարութիւնները, յոյս կը յայտնէ թէ խոստացուած բարենորոգումները պիտի գործադրուին եւ վերջապէս կը ծանրանայ անգղիական նաւատորմին աւելցնելու պէտքին վրայ։

—Ֆրանսական նախարարութիւնը Ծերակոյտի ժողովին մէջ պարտութիւն մը կրեց հարաւային երկաթուղեաց գործը քննելու նպատակաւ կարգուած հարցաքննիչ դատաւորն հրաժարեցնելուն համար, որ 85ի դէմ 158 քուէով ապօրինաւոր համարուեցաւ։ Նախարարութիւնն հարկ չհամարիր հրաժարիլ քանի որ մեծամասնութիւն ունի Երեսփ. ժողովին մէջ։

—Այս տարի ռուս ծովակալին հրամանին ներքեւ ռուսական չոգենաւային նոր ընկերութիւն մը Սեւ Ծովուն մէջ նաւեր պիտի բանեցնէ, օտար ջուրերու վրայ ալ բանեցնել պիտի սկսի երբ իր նաւերը շատցընէ։ Եօթը շոգենաւ յանձնարարուած է Անգղիա եւ այնպէս պիտի շինուին որ պատերազմի ժամանակ կարենան իբրեւ փոխադրանաւ կամ իբրեւ զրահաւոր յածաւորակ գործածուիլ։ Այս տնօրինութեամբ ռուս կառավարութիւնը յածաւորակներու զօրեղ նաւատորմ մը պիտի ունենայ այս ջուրերուն մէջ։

—Լոնտոնէ կը հեռագրուի թէ Վենեցուէլայի կառավարութիւնն ընդունած է Միացեալ Նահանգներու բարեկամական խորհուրդները եւ որոշած է Լոնտոն պատուիրակ մը ղրկել սահմանագլխի խնդրոյն վրայ ուղղակի բանակցութեանց սկսելու համար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկարիոյ Ֆէրտինանտ իշխանին երէց որդին Պորիս իշխանը երէկ Պուլկարիոյ ազգային եկեղեցւոյ ծոցն ընդունուեցաւ։ Այս դէպքին նկատմամբ Սբ. Փեթըրսպուրկի պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ Ցարէն առ Ֆէրտինանտ իշխան ուղղեալ յունվ. 25 թուակիր սա հեռագիրը. «Անկեղծութեամբ կը շնորհաւորեմ ձեր բարձրութիւնը հայրենասիրական այն որոշման համար որ ինծի ծանուցուեցաւ ձեր բարձրութեան յունվ. 21 թուակիր նամակով։ Պալատական պաշտօնեաներէս Գ. կարգի զօրավար Կոլէնիշչէվ Քութուզով ձեզի պիտի բերէ պատասխանս եւ իմ կողմէս ներկայ պիտի ըլլայ ձեր յոյժ սիրեցեալ որդւոյն հանդիսաւոր մուտքին ի ծոց Պուլկարական Ազգային Եկեղեցւոյ։» Նոյն թերթը կը հրատարակէ պաշտօնական աւելի երկայն զեկուցում մը որով կը յայտարարուի թէ, երբ 1886ին ռուս կառավարութիւնը Պուլկարիոյ հետ իր պաշտօնական յարաբերութիւնը դադրեցուց, չուզեց ամենեւին հասկցնել երկու երկիրներն իրարու միացնող կապերու խզումն։ Կ'ըսէ թէ «Մենք շատ անգամ յայտարարեցինք թէ, որպէս զի մոռացութեան մէջ թաղէինք անցեալը եւ Իշխանապետութեան հետ մեր յարաբերութիւնը վերահաստատէինք փոխադարձ վստահութեան հիման վրայ, առանց շահախնդրական նպատակի, կը սպասէինք միայն այն ժամուն երբ Պուլկարներն զգային լաւագոյն կեանքի մը վերադառնալու անհրաժեշտ պէտքը։ Հիմա առաջին քայլն առնուած է այդ ուղղութեամբ։» Սբ. Փեթըրսպուրկի մէջ արդէն իսկ զրոյց կը շրջի թէ պետական խորհրդական Մ. տը Ձարիքով, որ հիմա Պերլինի ռուսական դեսպանատան պաշտօնեաներէն է, Սոֆիայի ռուսական գործակալ պիտի կարգուի։ Զօր. Կոլէնիշչէվ Քութուզով Վիէննա հասաւ երեքշաբթի եւ յաջորդ օրը շարունակեց իր ուղեւորութիւնը դէպ ի Սոֆիա։ Պուլկարական վարչապետ Տր. Սթոյլով երկուշաբթի մայրաքաղաքէս Սոֆիա ուղեւորեցաւ Պորիս իշխանին մկրտութեան հանդիսին ներկայ ըլլալու համար։ Երեքշաբթի Պուլկարաց Էկզարք Տ. Եօզէֆ ալ նոյն նպատակաւ Սոֆիա գնաց ընկերակցութեամբ երեք քարտուղարներու եւ պուլկարական վարժարանի տնօրէնին։ Նոյն կառախումբով մեկնեցան նաեւ զօրավար Մուզաֆֆէր փաշա եւ Գարաթէոտորի էֆ. Վեհ. Սուլթանի կողմէ ներկայ ըլլալու համար մկրտութեան։ Իր ընտանիքին կողմէ միա՛յն Ֆէրտինանտ իշխանը ներկայ եղաւ հանդէսին։ Մարի Լուիզ իշխանուհին անցեալ ուրբաթ Սոֆիայէ մեկնեցաւ եւ գնաց Նիս, ուր իրեն պիտի միանայ իշխանին մայրը Քլեմանթին իշխանուհին։ Արարողութիւնը սա էր լոկ. կնքահայրները պատասխանեցին կարգ մը հարցումներու եւ Օրթոտոքս եկեղեցւոյ դաւանանքն ընդունեցին յանուն մանուկ իշխանին։ Ցետոյ մանուկը օծուեցաւ անուշահոտ իւղով որ օրհնուած էր ռուս արքեպիսկոպոսէն եւ Պուլկարաց Էկզարքէն։

—Անցեալ ուրբաթ Պուլկարիոյ վարչապետ Տր. Սթոյլով Սելամլըգի արարողութեան ներկայ եղաւ եւ յետոյ պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։ Վեհ. Սուլթանը Պուլկարիոյ ընդհանուր կացութեան վրայ տեղեկութիւն առնալէ ետեւ, ականակուռ Մէճիտիյէ պատուանշանը շնորհեց Տր. Սթոյլովի եւ առաջին կարգի Շէֆագաթ՝ անոր տիկնոջ։ Տր. Սթոյլով շնորհակալութիւն յայտնեց կայս. շնորհաց այս նշաններուն համար եւ ապա հրաժեշտ առաւ Վեհ. Սուլթանէն։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը Պուլկարիոյ պատերազմական վերատեսուչ Փեթրօ գնդապետին առաջին կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհեց եւ երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան՝ Տր. Սթոյլովի քարտուղար Մ. Թափչիլէշթովի։ Շաբաթ կէսօրէն ետքը Տր. Սթոյլով Բ. Դուռը գնաց եւ այցելութիւն տուաւ Մեծ եպարքոսին եւ նախարարներուն, երեկոյին ալ կայս. պալատան մէջ ճաշեց։

—Թիֆլիսի պաշտօնական թերթը կ'ըսէ թէ վերջերս այդ նահանգին մէջ անպատեհ դէպքեր չեն պատահած եւ թէ ամէն ուրեք անդորրութիւն կը տիրէ. խաղաղութիւնն արդեամբք կը պահպանուի նահանգին մէջ համախմբուած զօրաց ջանքով։ Կ'ըսէ թէ հիմա լիովին հասկցուած է խռովարարներուն նպատակը, ժողովուրդն այլ եւս պիտի չմոլորի անոնց մեքենայութիւններով եւ հաւատարիմ պիտի մնայ իր վեհապետին։

—Տիգրան էֆ. Գարակէօզեանի սպանման առթիւ ձերբակալուած մարդոց քննութիւնն աւարտեցաւ։ Երէկ Ոստիկանութեան նախարարութիւնը պաշտօնագրերն յղեց Եղեռնադատ ատեանին, որուն առջեւ պիտի դատուին ձերբակալեալները։

—Կայս. հրամանաւ Թուրքիա եւս պիտի մասնակցի 1900ին Փարիզի մէջ կազմակերպելի Աշխարհահանդէսին։

—Անատոլուի ընդհ. քննիչ Շաքիր փաշա տեղեկագիր մը պատրաստած էր Անատոլուի քանի մը նահանգներու բանտերուն վրայ։ Մեծ եպարքոսն այդ տեղեկագիրը Դատական նախարարութեան յղեց խնդրելով որ անոր մէջ նշանակուած բարենորոգումներն ի գործ դրուին։

—Ատանայէ Թուրք թերթի մը ղրկուած նամակ մը սապէս կ'ըսէ. «Ճէպէլ ի Պէրէքէթի իշխանութիւնք փութով եւ ազդուապէս գործեցին աւազակախումբի մը դէմ որ վերջերս կարգ մը չարագործութիւններ ըրաւ։ Բոլոր այդ չարագործները բռնուեցան եւ բանտարկուեցան եւ իրենց գողցած բաները տէրերուն յանձնուեցան։»

—Էրզրումի թաղապետական իշխանութիւնը որոշած է ստանձնել նոյն քաղաքի մօտերը գտնուած ածխահանքի մը շահագործումը եւ Երկրագործութեան, հանքաց եւ անտառաց վարչութենէն ճարտարագէտ մը խնդրած է որպէս զի նա հսկէ այս գործին։

—Պոլսոյ Ուզուն Չարշըի մէկ խանին մէջ բնակեալ երեք Հայեր կիրակի գիշեր իրենց սենեակին մէջ կրակարան մը վառեցին եւ ապա պառկեցան։ Հետեւեալ առաւօտ երբ դռնապանն անոնց սենեակը մտաւ՝ անոնցմէ մէկը ածուխին թոյնէն մեռած գտաւ եւ միւս երկուքը կիսովին խեղդուած։ Այդ երկուքն իսկոյն բաց օդի մէջ դրուեցան եւ ինքզինքնին գտան։

—Թուրք թերթ մը կ'ըսէ թէ Թղթատարական եւ հեռագրական վարչութիւնը որոշած է օսմ. թղթատարութեան նոր դրոշմաթուղթ մը հանել որ ձեւով, գոյնով եւ մեծութեամբ պիտի տարբերի այժմու գործածուածներէն եւ աւելի գեղեցիկ պիտի ըլլայ։ Մրցում մը պիտի բացուի, որուն պիտի մասնակցին ամէն փորագրիչներ, եւ կարգ մը մրցանակներ պիտի տրուին ամենէն յաջող հանդիսացողներուն։

—Հինգշաբթի աւուր Հաքիքաթի մէջ կը կարդանք. «Անատոլուի խռովեալ նահանգներուն մէջ անդորրութեան վերահաստատուելէն ի վեր կացութիւնը, բաց ի Զէյթունէն, ամէն տեղ բոլորովին գոհացուցիչ էր։ Հիմա հոն ալ, շնորհիւ կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն, կարգ կանոն հաստատուած է։»

—Չորեքշաբթի գիշեր Պէշիկթաշի Գըլըճ Ալի փողոցին մէջ հրդեհ ծագեցաւ ծովային ջրհանկիր զօրաց գնդին հազարապետի օգնական Իպրահիմ էֆ.ի փայտաշէն բնակարանէն։ Կանոնաւոր ջրհանկիրներուն բոլոր ջանքերուն հակառակ, ուրիշ տասնեւչորս փայտաշէն տուներ ալ բոցերուն ճարակ եղան։ Հրդեհին վայրը փութացին ի մէջ այլոց՝ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, ինչպէս՝ արքունեաց հրամանատար Ղազի Օսման փաշա, Պատերազմական նախարար Րիզա փաշա, Ոստիկանութեան նախարար Նազիմ փաշա, կայս. պահակազօրաց երկրորդ զօրաբաժնի հրամանատար Շէվքէթ փաշա, Պէշիքթաշի ոստիկանութեան հրամանատար Հասան փաշա, քաղաքապետ Րըտվան փաշա, Բերայի կառավարիչ Էնվէր պէյ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

փետրուար 3/15, 1896

Գոնսոլիտէ	24 16
Րումէլի Երկաթուղի	115
Թահվիլաթը Օսմանիյէ	

ԴՐԱՄՔ, Օսմ. ոսկին 100է

Մէճիտիյէ	108 27	Ռուսիոյ բոլ	90
Մէթալիք	98 20	Նաբոլէոն	87 25
Պէշլիք	102	Գրիմից	51 10
Ալթըլըք	103	Անգղ. ոսկի	110 4
Մանր արծաթ	103	Մանէթ թղթ.	6 52

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճըլար Եօգուշը, Ամերիգան խան